

správních), ale i hojná příslušnost odvolací. K tomu pojí se pravidelný dozor ústředních úřadů zvláštními cestujícími jejich úředníky nad konceptní i účetní službou správy místní, jakož i neméně pevně vymezená disciplinární moc státních ústředních orgánů naproti placeným úředníkům samosprávním, tedy obmezení autonomie samosprávních sborů vzhledem k jejich zřízencům. Hrabství, distrikty a farnosti nejsou tudíž nikterak subjekty práva na výkon správy veřejné (jako naše obce). Jsou jako takové jen subjektem p o v i n n o s t i k nesení nákladu na naznačenou samosprávně vykonávanou státní správu, a to pomocí místních daní, po výtce přímých, kteréž zase jsou vymezeny co do předmětů i povinných osob výlučně zákony státními.

III.

Liberalní, společenské a státoprávní ponětí samosprávy.

Snad dostačily tyto stručné připomínky, aby aspoň v hlavní věci vystihly výraznou protivu ve veřejnoprávních zřízeních dvou kulturních států evropských, aby spolu vyjasnily, jaké hluboké ideové a strukturní rozdílnosti mohly býti shrnuty pod jednotné označení samosprávy.

Jak byly možny takové rozdílnosti? Správní zřízení anglické jest výsledek mnohostaletého rozvoje, jenž během té doby nebyl násilně přerušen, jenž také nepodléhal náhlým vlivům ideí zvenčí přicházejících, jen politické názory a cíle národa, či určitěji jeho vrstev, jež v té které době vykonávaly rozhodný vliv v parlamentě i ve správě veřejné, ovládaly znenáhlé přetvořování samosprávy aniž se dotkly jejího poměru ke státu. Je to vývoj

samorostlý. Ovšem, dvě skutečnosti měly na postupné proměny v organisaci správy největší účinek: rozpínající se obor úkolů veřejné správy a vzmahající se vliv a váha nových společenských tříd, jež požadovaly účast v řízení země. Když zejména v XIX. věku měrou zrychlenou přibývalo úkolů veřejné správy, nebylo sice zásadní ani kompetenční závady, aby se jich ujaly orgány starého selfgovernmentu, ale on fakticky na ně nestačoval. A proto zákonodárce hověl praktické nutnosti i tužbám tříd nově do politického života zasahujících, zvláště po opravě volební do parlamentu z r. 1832. Pro úkoly nabývající netušené dříve důležitosti, které jinak nepojímal než jako obecné úkoly státní, zaváděl nové správní obvody a sbory, tak pro dotčenou již správu chudinskou, cestní, zdravotní a školskou, pro každou orgány zvláštní. Nejrozhodnější byla reforma z r. 1888, kterou byla přetvořena správa hrabská a nově zřízena správa distriktní, což obě valně ztenčilo kruh působnosti starých soudců mírových, ač dáno těmto místo i v nových zastupitelstvech, jako zase naopak spolu vlastnost soudců mírových udělena zvoleným členům nových zastupitelstev hrabských i distriktních, ovšem jen vždy na čas funkce jejich. Volební právo do nových rad bylo arci rozšířeno, značnou měrou zdemokratisováno.

Jinak převahou na pevnině. Zde byl již vítězný absolutismus nejednu starší větev stavovské samosprávy obětoval sestátňovacímu procesu, ale někde, jako zvláště ve Francii, revoluční hnutí, proti absolutnímu státu namířené, samo ještě ostřeji než absolutističtí panovníci vyhlazovalo historické útvary. Proto jest pevnina mnohem chudší na samorostlé, duchem kontinuity vypěstované formy samosprávy. Na nových heslech, podle kte-

rých se staré řády přetvořovaly, měla, jak dobře povědomo, Francie podíl největší. Nepošly však z myšlenkového kvasu, jenž odtud vycházel, všude stejné novoty. Ve Francii samé byly demokratické konstituční názory velké revoluce velmi nepříznivy rozvoji svobod korporací místních. Zákonodárstvím z r. 1789 sice vytvořen system departementů, distriktů a obcí (municipalit), kterým přiznána veliká míra samostatnosti a sebeurčení podle idey, že vedle známých tří mocí státních, zákonodárné, výkonné a soudní, existuje ještě zvláštní »pouvoir municipal«, moc municipální, kteráž sice jest oněm podřízena, ale starší než ony, ježto se vyvine sama sebou přirozeným chodem věcí, než ještě dojde k ustavení moci státní. Ale hned r. 1793 bylo všecko toto zřízení, s orgány vesměs volenými a s velkou měrou autonomie, naprosto zvráceno. V ústavě z r. 1793 pronikla myšlenka o »jednotné, nedílné, nepromlčitelné a nescizitelné« suverenitě z lidu pocházející, naproti které, dle názorů jakobinských, každá místní samostatnost je zločinem na majestátu lidu, rušivým zasáhnutím v suverenitu. Místní moc mohla a směla býti jenom sluhou jednotné moci státní; ani volení neměli býti orgánové její, nýbrž z ústředí vládního jmenování. N a p o l e o n I., bývalý Jakobin, přizpůsobil tyto vůdčí myšlenky svému cíli a heslo organisační dal R o e d e r e r ů v pověstný výrok z 19. Pluviôse r. VIII.: »Administrer doit être le fait d'un seul homme, juger le fait de plusieurs«, kterýž obyčejně se cituje ve srozumitelnější podobě »délibérer est le fait de plusieurs, agir est le fait d'un seul« (rokovat je věcí mnohých, jednat věcí jediného). V čelo každého departementu, každého užšího okrsku i každé obce postaven jediný člověk, státní moci jmenovaný, jako vlastní správní orgán. Jemu po bok dány

sice sbory volené, ale s pravomocí podstatně jen navrhovací, posuzovací a poradnou. V obcích místních sice během doby střídalo se v různém rozsahu při dosazování místního náčelníka, maira, státní jmenování s volbou, ale konstrukční základy utvořené r. 1793 zůstaly zásadně v platnosti po dnes. Vždy znova a znova budila se snaha v písemnictví i zákonodárném sboru po větší míře samosprávné samostatnosti správních obvodů francouzských, literatura toho snažení jest nad míru bohata,¹ konečně se postupně podařilo zbaviti obec jedné části podřízenosti pod prefekty, ale celkem zůstává míra autonomie obce u přirovnání se zřízenými ostatními státy pevniny obmezenou. Ještě skrovnější jest míra samostatného usnášení rad arrondissementních a generálních (v departementech) a není dosud žádné aktivní účasti většího počtu občanstva na vlastních běžných výkonech správy místní. Obraz jest dle slov *Rudloffových* tento: »V obci spočívá vlastní správa v rukou jediné osoby, maira (starosty), a čtrnáct až osmáct osob průměrem, které tvoří radu municipální, věnuje čtyřikrát do roka několik dní nebo jen několik hodin obecním záležitostem, obmezující se na porady, usnášení a kontrolování. V arrondissementu schází se průměrem 7—9 osob, rada arrondissementu, dvakrát do roka na několik hodin, aby vyslechli přečtení zprávy, rozvrhli podíl arrondissementu na státních daních přímých mezi obce a pronesli přání. V departementu konečně radí, usnáší se a kontroluje průměrem 32—35 osob, generální rada, jednou za půl roku po několik dní a 4—7 osob, komise departementní,

¹ Způsobem vyčerpávajícím uvedena v pramenové studii *Rudloff* Die Entwicklung der Selbstverwaltung in Frankreich im XIX. Jahrh. (Zeitschr. f. d. ges. Staatswissenschaft 1905 sv. 2. a 3.)

rovněž tak radí, usnáší se a kontroluje každého měsíce několik hodin. Ostatní občanstvo, t. j. skoro celý národ, nemá ani jiné příležitosti, ani jiného prostředku, aby měl účast na obstarávání pospolitých záležitostí, leč že každého 3., 4. nebo 6. roku vloží svůj volební lístek do osudí.« Bylo již naznačeno, že se obor samostatného, na schválení představených vyšších obvodů nezávislého usnášení během času a zvláště za třetí republiky rozšířil, ale i sám maire v obci jest v podstatě zřízencem státním, ať nic nedíme o prefektu (chefu departementu) a podprefektu (představeném arrondissementu), kteří jsou přímí, dle libosti sesaditelní úředníci státní. Není žádné protivy neb paralelismu správy státní a místní. Také zde jest jednota správy docílena, celé ústrojí její je hierarchicky rozčlánkováno, lidové živly na podkladě obecného rovného práva všude po bok dány jednotlivcům správu vedoucím, leč napořád ještě v duchu věty »agir est le fait d'un seul«, tak že nemá ani maire po boku žádný užší usnášecí sbor, obdobný představenstvu našemu nebo radě městské; pomocníci jeho, ze zvolených zástupců obecních mu přidání, jsou pouzí »adjoints« jeho, on sám je orgánem spravujícím. Minimální jest samostatná pravomoc sborů, obmezuje se na správu majetkovou, a všecka správní působnost jest působností přenesenou po našem rozumu.

Co vězelo v představě o *pouvoir municipal*, co zvláště *Henrion de Pensay* (1822) jako theoretické jádro její vystihl, uchytilo se ale tím spíše mimo Francii. Vystoupilo v zajímavých, v podrobnostech nad míru pestrých osnovách pojmu samosprávy v písemnictví a vykonávalo svůj vliv i na organizační dílo zákonodárců.

Věnujme tedy napřed stručný rozhled formulím naukovým.

Liberalismus, který vyrostl na zálhonech přirozenoprávního názoru 18. věku, sosnoval, jak známo, celou soustavu základních práv státoobčanských, která tvoří okruh nezadatelných svobod každého jednotlivce, práv nedotknutelných, kterých stát jako oboru volného sebeurčení musí šetřit, každému jednotlivci naproti státní moci slavnostně zaručit a chránit. Přímou na úsvitě velikého převratu, který způsobila revoluce francouzská, stojí lapidární prohlášení těchto práv lidských, jež nabylo ozvěny daleko přes hranice francouzské. Kdežto však liberální názor francouzský po vítězství jakobinských ideí o všemoci státu, jednotnou vůli národa ovládaného, už i s ideou neporušitelných práv jednotlivců přišel do nerozřešitelného rozporu a mohl arci tím méně naléztí místa pro ochranu společenských svazků uvnitř státu, nedal liberalismus v Německu ani Rakousku vybudjeti názoru radikálně demokratickému o svrchovanosti státní tou měrou, aby vedle učení o nedotknutelném okruhu práv osobních nemohla míti místa obdobná nauka o »p ř i r o z e n é m« právu sebeurčení obcí. Tak jako jednotlivci přirozenou měrou náleží ve státu i proti státu nedotknutelný a nezadatelný obor svobodného rozhodování a konání, tak dle tohoto názoru též náleží obci. Ona jej neodvozuje od státu, aniž jej stát může jí vzít. Naopak, stát musí jej jako věc samozřejmou uznati a chrániti. Když jej v zákonech výslovně uznává, jest to vlastně pouhý akt deklaratorní a proto nepřisluší státu naproti obci jiné právo než právo dozoru, který by zabraňoval porušení řečených zákonů. Tak povstala nauka, původně na obec v užším smyslu obmezená, pak ale roz-

šířená od polovice století XIX. též na útvary jiné, která stavila samosprávu, především obecní, v protivenku ke státu, hlásala heslo »svobodná obec ve svobodném státě« a prozatím se mnoho tím netrudila, nepřijdou-li pak nutně svobody jednotlivců se svobodou obcí v rozpor. Jako pohnutka politická přišel této formulaci na pomoc a byl vlastně u mnohých vlastní pružinou její odpor proti všemohoucnosti státu, odpor proti centralismu, k němuž tato vede. Čím zásadnější a řekněme hned doktrinářštější bylo toto přesvědčení, tím méně mohlo dopustiti rozdílu v pravomocích mezi obcemi malými a velkými, mezi vesnicí a městem. Zákony byly arci nuceny vymeziti určitými výrazy onen přirozený obor sebeurčení, vystihnouti jej zásadou, stanovící povšechnými znaky obor záležitostí, které v něj spadají a v jejich mezích pak vypočísti konkrétně, které záležitosti to jsou. Tak vznikla direktivná formule, že sem náležejí všechny záležitosti, které se především zájmu místního dotýkají — ale bylo při tom z důvodů praktické, především finanční nutnosti přece ještě dodati podmínku: dají-li se také vlastními silami obecního svazku vyřídit. Celek těchto záležitostí byl pak zahrnován názvem vlastní anebo, s hlediště theoretického východiště ještě případněji, názvem přirozené působnosti, do níž samozřejmě spadala správa vlastních hospodářských záležitostí, především obecního jmění, ale kromě toho byla tam zahrnuta řada úkolů veřejné správy, jež spadají v pojem policie místní. Tento přirozený či vlastní obor působnosti jest principiální, jest předmětem právního nároku. Když z pouhých příčin prospěchových přes ten obor stát ještě jiné záležitosti obci k obstarávání přikázal — jako pouhou povinnost — vyví-

nulo se zcela logicky lišení přirozeného oboru působnosti od oboru přeneseného, který nám všem je s dostatek zřejmý. Tak se vyvinulo zároveň důsledně dvojí vedle sebe samostatně stojící ústrojí veřejné správy zeměpanské a samosprávné, mezi nímž není styčných bodů, vyjmouc obor přenesený. Čím zásadnější byl odpor proti všemoci státu, tím spíše rozšiřována myšlenka o přirozeném oboru volného sebeurčení také na vyšší svazky teritoriální: okresy, kraje a j. a to nám vlastně vysvětluje, proč znenáhla na místě správy obecní počíná se obecněji mluvit o samosprávě, jako souhrnovém, generalisujícím výrazu pro celou skupinu.¹ Pojetí samosprávy, které spatřuje v sebeurčení obcí pouhou obdobu tak řečených práv státoobčanských, nazýváme tedy zcela případně přirozenoprávním nebo liberálním. Souvisí ono s liberálním nebo-li — což jest pouze rub věci — tak řečeným mechanickým názorem společenským, který neviděl ve státu nic více, než pouhou sumu jednotlivcův a státní moci těsně vymezuje obor působnosti na ochranu práva a bezpečnosti těchto jednotlivcův, jejichž volné sebeurčení ve všem ostatku a zásadně toliko za přirozený řád věcí uznává, po případě tedy tu myšlenku ještě rozšiřuje na jisté místní svazky. V tomto ostře vyhraněném smyslu jest tedy liberální nebo přirozenoprávní pojetí zásadně protistátním a pokud jde o obdobné přiznání práv sebeurčení určitým personifikovaným svazům místním, vyplývá

¹ Ve starém „Staatslexikon“ Rottkově a Welckerově, nejdůležitějším asi zdroji poučení pro naše obce, heslo „samospráva“ nemá ještě ani samostatný článek. Také na př. náš Havlíček užívá ho jen zřídka, vždy ve vztahu k obci, a užívá ještě slov „samovláda“ a „samospráva“ synonymně. (Tobolka: K. H. B. politické spisy II. 232, III. 611.)

z celé myšlenkové jeho osnovy, že v tom směru nemohlo jíti daleko. Nemohlo tudíž také mezi obcemi a jinými pospolitými útvary najíti pojmových pojítek přes zřejmou podobnost i totožnost mnohých znaků, což bylo snazší jiným názorům společenským, které stály mimo názor liberální nebo z jeho jednostrannosti se dovedly vyprostíti. Povstaly tedy, tak říkajíc, s bezděčnou nutností konstrukce jiné. Nepovstaly arci nesprostředkovaně, mnohé nitky z liberální ještě k nim vedou. Na tomto místě dostačí vytknouti z nich nejrázovitější.¹

První význačnou skupinu, která již značně rozšiřuje obor útvarů pod pojem samosprávy spadajících, ač její ještě přesně váže na kruh veřejných korporací, tvoří tak řečené společenské pojetí samosprávy. Jeho vůdčími representanty jsou Gierke² a Schaeffle.³ Dospěli k němu sice cestami různými — onen hlavně historicky z představ o společenstevních tvarech germánských, tento cestou svých konstrukcí sociologických, založených zvláště v prvém znění na vydatných obdobách biologických — ale v jádru věci se setkávají. A jádro jest asi následovní: Společnost lidská sama ze sebe vytváří účinkem místních neb věčných totožností zájmových různě organisované pospolitosti. Mezi nimi se

¹ Podrobnosti toho postupu podávají: Oskar Gluth: Die Lehre von der Selbstverwaltung im Lichte formaler Begriffsbestimmung (Praha 1878). Heřm. Blodig: Die Selbstverwaltung als Rechtsbegriff (Víděň 1894). Též Rieger úvodem v cit. otisku článků Osvěty, zvl. úvodem.

² Das deutsche Genossenschaftsrecht (Berlín, 1. vyd. 1868). Shuštěný obraz svého názoru podal v rektorátuf řeči: Das Wesen der menschlichen Verbände (Lipsko 1902).

³ Bau und Leben des sozialen Koerpers (Tubinky, 4 díly, 2. vyd. 1881).

nalézají takové, které jsou samostatnými právními bytostmi. Nikoliv pouhými právními fikcemi, nýbrž živoucími sociálními jednotkami, »společenskými samobytostmi« dle Schaeffla — které naproti státu jsou individualitami se zvláštními zájmy, zrovna tak zase každá z nich jako celek a jednota osobitostí příslušníkům svým nadřizenou. Jako stát slouží pospolitým potřebám nejobecnějším, tak ony pospolitým zájmům, jež vyplývají z místního ohraničení nebo z povahy určitých povolání. Jsou organickými složkami společenského tělesa, slouží určitým jeho funkcím. Z odchýlné zvláštnosti a svéráznosti jejich vyplývá jejich samostatnost naproti státu. Nic nemá tato konstrukce společného s popíráním blahobytových a kulturních úkolů státu, které jest význačno pro liberální pojetí. Přívrženci tohoto názoru státu takové úkoly neodpírají, ochotně a zásadně mu je přisuzují. Ale mezi státem a samosprávnými tělesy, jejichž pojem se tu přes meze obcí místních rozšiřuje na obce širší i na různá korporativná zastupitelstva zájmová, zrovna tak jako mezi všemi těmito různými druhy samosprávných těles navzájem panuje dělba práce, nikoliv mechanicky ustrojená, ale organicky se vyvíjející. A na tom se zakládá požadavek sebeurčení jejich vzhledem ke všem úkolům, jež se dotýkají příslušných místních nebo věcných zájmů, pokud je ony svými prostředky opatřiti mohou. Obojí okruh řečených korporací — územních a ze společenství zájmů vyplývajících — není vyčerpán útvary historicky danými. Vznikají i nové a přetvořují se staré tou měrou, jakou se v životě společnosti lidské vytvářejí zvláštní zájmy pospolité. Veřejná korporace, která nerepresentuje pouze jistý obor pospolitých zájmů, nýbrž spolu jako vyšší osobitost stojí nad příslušníky

svými — to jsou tedy znaky samosprávy dle dotčeného učení. Různé jiné tvary spolčovací, u nichž není obojího toho zároveň, nejsou samosprávnými útvary v technickém pojmu slova. Jest tedy dle názoru dotčeného dvojí různá správa, správa státní a samospráva. Mezi nimi jest pojmový rozdíl. Samospráva není správou státních záležitostí, je správou vlastních záležitostí veřejných korporací, nebo-li — dle Schaeffla — jest »organismem ryzího sebeurčení v záležitostech, jež nejsou státními.« Potud tedy tvoří protivu proti správě státní, ale teprve s ní spolu vyčerpává obor správy veřejné.

Teprve když si vylíčený právě názor ve vší jeho ostrosti dobře uvědomíme, pochopíme také jasně jiný, který se vyznamenává sice dalekosáhlým rozšířením obsahu, jež dává pojmu samosprávy, ale spolu vyhlazuje příkrost protivy mezi ní a správou státní. Odpor proti státu, který byl živen přehmaty absolutismu, až se v ovzduší individualistické filosofie shustil v příkré abstraktní heslo liberalismu, bledl, když se zavedly a upevnily vlády ústavní. Úkoly a péče, státu dříve nedůvěřivě a zásadně odpírané, ochotně se mu přiznávaly, ba voláno po něm, na př. v oboru vyučovacím, národohospodářském, sociálním. Podřízení všeho života uvnitř státu pod jisté základní cíle jeho nalezalo uznání a nejenom v účasti zástupců lidu na díle zákonodárném, nýbrž také i ve spolupůsobení jejich při správě veřejné spatřovalo se teprve vyplnění konstitučního ideálu. Názor ten patrně není srovnatelný s představou o protivě státní správy a samosprávy, anať tato jeví se býti na půdě veřejné správy pouhou obdobou ústavní účasti lidu v zákonodárství, tedy účastí lidu na správě státní. Z povšech-

nosí předchůdců¹ pozvedl L. Stein² tento názor k zajímavě vybudované theorii samosprávy, jež nazývá se státoprávní. Dle této není žádné protivy mezi státní správou a samosprávou, nemůžeť býti řeči o veřejné správě, kde není vztahu k státním účelům, vztahu k celku všeho státního občanstva. Územní svazky a jiné pospolitosti lidské mohou obstarávati a obstarávají výkony veřejné správy (mají účast na výkonné moci), pokud jde o účely, jež především zájmu jejich místně neb věcně obmezeného se dotýkají, nejsouce však výlučně jejich účely, nýbrž spolu jsouce obsaženy v účelu státním. A jen potud, pokud se účel jisté pospolitosti nad výlučné zájmy účastníků povznáší, pokud jest spolu účelem obecného státního celku, možno mluvit o výkonu veřejné správy vůbec. Podle Steina není třeba, aby pospolitosti, o něž tu jde, byly korporacemi ve smyslu Gneistově. Stein tedy jako dva způsoby veřejné správy (tedy správy, vztahující se k celkovým účelům státním) rozeznává správu vlastní (zeměpanskou) a správu volnou (freie Verwaltung), kterážto posléz dotčená je buď samosprávou nebo správou spolkovou. Prve řečená zahrnuje zase dvě skupiny: jednak vlastní samosprávná tělesa (územní korporace, obce užší i širší) — jednak zastupitelstva (Vertretungen), t. j. tělesa, která jsou povolána zastupovati vůči vládě důležité zájmy hospodářského života a sem

¹ O názorech staršího už data, jež v obci spařovaly přímo článek ústavní a tedy důsledně ovšem protivu státní a komunální správy nepřipouštěly, srv. Gluth n. u. m. str. 8.

² Hlavně v díle: Verwaltungslehre I. 2. (die Selbstverwaltung und ihr Rechtssystem. 2. vyd. 1869, pak též stručně v Handbuch der Verwaltungslehre 2. vyd. 1876.)

zahrnuje v o l n á z a s t u p o v á n í (shromáždění, ankety, dokonce i hromadné petice), r a d y (poradní organismy neúřadnických osob, přidané úřadům) a k o m o r y. Leč také pouhé spolky, pokud — a ovšem jen pokud — za účel si kladou obstarávání úkolů pojmově příslušejících státní správě, tedy s ní v udaném směru soutěží nebo ji doplňují, čítány jsou Steinem k volné správě veřejné. I on ovšem spatřuje v právních osobnostech samosprávných svazků vlastní nositele čili orgány výkonné moci a snažil se, chtěje také anglický selfgovernment pod svůj výměr vpraviti, vysvětliti onen jako správu korporací, tedy správu veřejnou, jejíž orgány jsou venkoncem korporace (hrabské, farnostní atd.), nikoliv — jak Gneist učil a jak jsme již výše uvedli — ty které osobnosti, soudcové míroví a pod., samy.

Ve Steinovi vrholi generalisační pokusy, které směřovaly k tomu, shrnouti pod pojem samosprávy kruh daleko širší nežli pouhé územní korporace, komunální svazky. Jakkoliv pak v tomto směru nepronikl, přece jeden z pojmových znaků, který on vytkl jako rozhodný pro samosprávu, nalezneme pojatý i ve mnohý novější právní výměr samosprávy, zvláště charakteristicky v Jellinkův, na jehož základech Jellinkův žák Hatschek definuje samosprávu jako »činnost místně uzavřených svazků pospolitých (Kollektivverbände) pro účely státní v ten způsob, že sloužíce zájmům vlastním zároveň uno actu vyhovují zájmům státním«. Rozvádí se pak tento pojem dále tak, že stát buď oprávněne neb zavazuje kolektivnou vůli resp. kolektivný svaz jako jednotku, t. j. uznává v něm právníkou osobnost, korporaci veřejného práva — anebo vznese práva a povinnosti na jednotlivé příslušníky svazu tak, že stejno-

měrné a pokud možná kolektivně vykonávání práv i plnění povinností představuje kolektivnou vůli svazu u výkonu (in Aktion). Pro první alternativu — přenesení práva neb povinnosti na svaz jako korporaci — užívá Hatschek označení »aktivný svaz samosprávný« a příklad jeho charakteristický tvoří obec, pro druhou užívá názvu »pasivných svazů samosprávných« a příkladem pro ně jsou útvary anglického selfgovernmentu, vyjímajíc tak řeč. města chartou nadaná, jež řadí se pod typ prve řečený.¹

IV.

Vliv anglických ideí v Prusku a v Uhrách.

Uzavřeme-li rozhled po třech význačných naukách o samosprávě, jež právě byly předvedeny, krátkým srov-

¹ Hatschek: Die Selbstverwaltung in politischer und juristischer Bedeutung (Staats- und volkswirth. Abhandlungen herausgeg. von G. Jellinek u. G. Mayer II. 1.), týž Das heutige englische Localgovernment und seine Bedeutung für die preussisch-deutsch Rechtsentwicklung. (Verwaltungsarchiv IX. 319-443.) K tomu Jellinek Allg. Staatslehre (1900, český překlad pod názvem „Všeobecná státověda“ od Dr. Břet. Foustky. Praha 1905.) O juristické pojmotvorné snaze dotčených autorův na rozdíl od tak řeč. politických neb sociologických konstrukcí srovn. můj referát ve Sborníku věd právních a státních roč. II. Pod vlivem Steinovým jest zřejmě též Ulbrichův výměr samosprávy (Lehrbuch des österr. Verwaltungsrechtes, Vídeň 1901): Samospráva jest veřejná správa, kterou pod dozorem bezprostředně státní správy orgány a zřízenci územních a společenstevních svazků, státu podřízených, mocí příslušného subjektivního práva a upotřebením vlastních finančních prostředků vykonávají pro zájmy svazkové, jež jsou spolu nepřímou zájmy státními. Rozdíl od výše uvedeného výměru Pražákova jest tu zřejmý. Použití právníckého staviva jest v Ulbrichově výměru přesnější, Pražákův však s hlediska ducha platných institucí, jež zavedení jejich ovládal, jest případnější.